

ТРИДЕНЬК - REVUE HEVDOЖАDAIRE - UKRAINIENNE - TRIDEN

Число 7 (413) рік вид. X. 25 лютого 1934 р. Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 25 лютого 1934 року.

Щоб полегшити собі завдання окупації України московські більшовики, — як ми то всі пам'ятаємо, — наступали на Україну в останній раз визнаючи, ніби, за нею право на самовизначення і навіть на відділення. Всі ми потім пригадуємо початки совітської «української державности» після московської окупації — совітський «український уряд» у Харькові; навіть окремі від російських в деяких чужоземних столицях українські совітські посольства, підписання міжнародних актів окремо представниками Російської й Української совітських республік і т. д. Все це було про людське око звичайно, але більшовики тоді хоч уважали за потрібне удавати, що окрема совітська «українська держава» існує.

При тому українські школи, так звана українізація — все це часом збивало з твердих національних позицій де-який мало свідомий український елемент та частину українського громадянства по-за межами совітського союзу. Появилася була так звана «зміна віх» та відоме совітофільство.

Але не маючи жадних щирих замірів що-до України; більшовики відразу-ж, як зміцнішали, прийняли здушувати український рух. Досить собі пригадати хоч би те, як провадилася славнозвісна українізація. Характерно, що й столицею совітської України було обрано не Київ, стародавнє наше стольне місто, де сильним являється український елемент, а Харьків — недалеко від російського кордону, з сильним численно російським робітництвом, на якому й мав опиратися совітський «український уряд».

Москва досягла своєї мети — підбити Україну. І раптом зникли закордоном окремі совітські дипломатичні місії, поволі почалося усовування навіть українських комуністів від провєду, а потім

прийшов час на припинення і то і кучої українізації та на одверту, нічим вже не приховану русифікацію нашого краю.

Але цим не обмежилася руйнуюча чинність Москви на Україні. Розуміючи добре все значіння для Московщини посідання такого багатого краю, як Україна, большевики розпочали разом з тим боротьбу з самим українським народом, — господарем краю, — направлену на просте його фізичне нищення і на ослаблення його до такої міри, щоб яко мога більше можна було розв'язати собі руки.

Для нас являється річчю безсумнівною, що голод на Україні большевики систематично організують як раз як засіб боротьби з нашим народом. Виділення Донецького басейну в окрему адміністративну одиницю, що не підлягає більше совітському «українському» урядові, а безпосереднє Москві, масове вивезення цілими селами українських селян на північ і на каторжні роботи та поселення на українських землях, особливо в східних округах, російських «комун», які мають надавати російський характер українським промисловим районам найбільшої господарської важности для всієї України і для всієї української нації — все це явища, які змушують кожного українця задуматися над намірами Москви, сьогодні совітської.

Навіть перенесення столиці совітської України з Харькова до Київа, — далі на Захід, не дивлячися на те, що на перший погляд цей факт здається, ніби, уступкою українцям, бо перенесенням столиці хоч і фіктивної держави до міста, яке є історичною столицею України, — являється поганою московською грою з доброю міною. В цілій бо системі протиукраїнських заходів Москви і цей факт тепер є мірою, направленою проти України, так як зменшує — через переїзд де-яких центральних установ — український характер Харькова, одсно з головних українських промислових центрів.

Приборкавши Україну Москва скінчила свої залицання. Росія, сьогодні у вигляді совітів, обрушується на Україну, що прийшла до свідомости, всією своєю силою.

Український народ тепер, на щастя, розуміє інтенції ворога. І під цю хвилю весь наш народ, де б він не жив, мусить напружити всі сили, щоб протиставитися цьому наступу і добре пам'ятати гасло, яке ми завше повторюємо:

— Чолом проти півночі!

Листи до земляків.

XXX.

Пізнай самого себе.

Покійний Є. Х. Чикаленко, як відомо, дуже критично ставився до де-яких рис нашого національного характеру. Звичайно спокійний і розважливий, тут він частенько губив рівновагу, впадаючи в тон біблійських пророків, що так пристрасно бичували свій «нечестивий нарід».

Навіть в своїх на диво об'єктивних та стриманих спогадах він з цього приводу не раз проривався, і тоді його філіпіки нагадували давні, тепер майже забуті, грікі сумування П. Куліша. Особливо не виносив він нашої української нестійкості та недбальства в національній боротьбі.

Моє знайомство з Є. Х. Чикаленком не відзначалося занадто близькою інтимністю відношень, хоч нараховувало не один десяток років. Тим часом з нього я виніс враження, що роздумування над нашим національним типом, постійне заглядання в глибину нашого національного характеру з тим, щоб там знайти відповідь та пояснення нашої злої національної долі, були незмінними подорожніми його життя, що не давали йому покою.

Згадую одну з наших з ним розмов ще з часів Віденського періоду. Торкнулася вона цієї улюбленої йому теми.

— А чи не здається вам, що всі наші національно-державні поразки в першу чергу залежать від якоїсь природної хибності нашої нації? Начеб-то всього ми маємо досить: працьовитості, здібностей та талановитості, відданості, що часто межує з героїзмом, а проте залишаємося завжди якимись ілотами і весь час тягнемо чужого воза...

Я попробував щось згадати про спеціальні історичні умови, виключне географічне положення України, про привабливість для чужих її природних багатств і т. ин. Він це все слухав уважно, але подумав, махнув рукою і сказав:

— Ні, це все не те. Те, що ви кажете, бувало у інших народів, але без наших наслідків. Справа залежить від того, що ми якась спеціальна, я б сказав ж і н о ч а нація. Нам треба на когось спиратися і тоді ми виявимо таку силу, що всі дивуються. Ось вам приклад з

самого недавнього минулого. Ви думаете, хто вигнав большевиків з України в 1918 році? Німці? Нічого подібного! Німці йшли з-заду, а билися і гнали большевиків аж за Харків наші війська. І гнали б далі, як би було треба. Мабуть і серед націй є різниця по статі. Ми українці належимо до жіночого типу націй і від того наші всі пригоди.

Посміялися ми тоді над цим парадоксом, але потім я не раз згадував його, що мабуть тут якась частка правди мається.

А за всім тим цей напрямок думок, скерування їх на освідомлення своїх органічних хиб, це пізнавання самого себе може бути дуже користним навіть тоді, коли воно не виходить за межі буденного, щоденного життя.

* * *

Чи ви чули колись, як компанія наших земляків розмовляє про чужинців, про інші нації та порівнює їх з нами? Цікаві розмови!

Коли я емігрував та побував у різних країнах і почув такі розмови, то мимоволі згадав про старовинне повчання Карамзіна «Любови кь отечеству и народной гордости». Такі ми хороші, а всі останні такі нікчемні.

Але це вражіння в один мент мінялося, коли до компанії прилучався якийсь, хоч самий поганенький, чужинець. Боже мій, куди тоді дівалася ця сама «народня гордість» і яке виявлялося безмежне та безсоромне плазування.

Зовсім нагадуємо ми тоді нашого земляка, що звався Бобчинським і прохав заїзжого іменитого гостя:

— Зробіть ласку! Коли повернете по Петербургу, згадайте там, що є на світі Петро Іванович Бобчинський. Не забудьте, — Петро Іванович Бобчинський.

Само по собі, така привітливість в приватніх відношеннях нічого лихого не виявляє, але я боюся, що вона распоеюджується і на наші поважніші сфери. Того почуття національної гідности, що мусить бути основою міжнаціональних відношень, нашим землякам часто-густо бракує.

* * *

Ще в ті часи, коли я не мав сталого пристанку на чужині і, по

українському звичаю, переїзжав з одної країни до другої, витрачаючи марно гроші та шукаючи де краще, звернувся я до одного поважного українського діяча з проханням дати мені рекомендацію до його знайомого.

— А нащо вам вона?

— Та хочу його просити, щоб він мені допоміг знайти працю. Люде кажуть, що він має зв'язки і взагалі людина поважна та чула...

— Поважна? Чула! Та це-ж відомий злодій!

Тим часом рекомендацію я отримав, написана вона була в дуже підлесливих тонах і «відомий злодій» дійсно мені допоміг.

Але коли ви подумаєте, що такі характеристики нашими земляками один одного є річчу випадковою та особистою, то прошу вас згадати, на які теми люблять розмовляти вони в звичайних товариських бесідах. Все одно, якого б інтелектуального рівня не зібралася наша українська компанія, улюбленою темою її бесіди обов'язково буде опрацювання репутацій «ближнього-свогого». І тут завжди такий словесний спорт та змагання зав'язуються, що термін «злодій» показується зовсім невинним.

І я б не сказав, що перед тут ведуть наші жінки. Правда, де-які з них в такому змаганні виявляють не аби який хист, нагадуючи, що вони належать, по виразу покійного М. Хвильового, до тої «породи жінок, яких ще ніхто в світі не міг перекричати». Але справедливість вимагає признати, що чоловіки од них не відстають, особливо, коли справа торкається якогось «ближнього», що мав хоч невеликий успіх в житті.

Не даром один з сучасних українських письменників недавно писав: «ніколи український громадянин не може вибачити хоч найменшого успіху другого. Все може проминути: образу, лайку, ба навіть крадіжку, але успіх ні за що».

От-же я боюся, що тієї в а є м о п о в а г и, що залишається завжди основою здорового та культурного національного суспільства, нашим землякам дуже, дуже бракує!

* * *

Не знаю певно, чи мають рацію де-які наші «самокритики», коли твердять, що нашу справу під час збройної боротьби загубила «отаманія».

Мабуть не тільки вона, але що ця сама «отаманія» багато лиха нам завдала, то тут жадного сумніву бути не може. Але, коли б вона не мала якогось глибшого коріння, то справа не виглядала б так зле і могла б бути легко направленою. Ну, що-ж, опеклись раз на «отаманії», на другий раз будемо розумнішими і підемо шляхом національної дисципліни та єдності.

Тим часом наука минулого щось слабо нами засвоюється, бо на перешкоді стоїть той наш е г о ц е н т р и з м , що з кожного нашого земляка робить центр української справи.

«Я» над всім домінує. Тому всяка ініціатива, всяка думка та пропозиція нами оцінюється перш за все з того погляду, що матиме там моє «я»...

І нехай Бог боронить, коли там для цього «я» знайдеться тільки підпорядкування та що-денна праця. Кінець, най все йде до біса, бо то справжня дурниця.

* * *

Само по собі, що все це було б дуже сумно, коли б такі риси національного типу були лише нашою українською вдачею. Але як я придивився до чужого життя, те саме мається і серед тутешніх людей. Правда, з одною великою різницею. У них нема нашої р о з - п е р е з а н о с т и , більш стриманости, почуття відповідальности.

А це вже наслідок к у л ь т у р и . Вона привчила людей соромитися своїх зоологічних інстинктів і тим самим зробила їх шляхетнішими. Шляхетніші стали і почування.

Тому, дорогий Євгене Харламповичу, справа не в «жіночій нації», а в рівні культури. А це вже не так і страшно!

St.-Jean de Maurienne.

К. Ніко.

1. II. 34.

Культ Крут

(Лист із Варшави).

Пророчими були слова М. Грушевського, виголошені на похороні Крутянських героїв: «Ці юнаки поклали свої голови за визволення вітчизни і вітчизна збереже їх пам'ять на віки вічні...»

Пророчими тако-ж були слова і Старицької-Черняхівської, які кинула вона, як грудку землі на свіжу могилу, на сторінках киявської

«Нової Ради» 2 березня 1918 року, присвячуючи їх «Пам'яті юнаків героїв, замордованих під Крутами»:

— «Діти України, се ваша могила, вона буде тим дзвоном, що не дасть нам спинитися, не дасть забути...»

В пророчості цих слів переконаємося нині, коли в перспективі минулих шістьнадцяти років приглядаємося до культу Крут, до культу цієї першої жертви, зложеної на вівтарь визволення України, яка вже стала «гарною і журливою легендою», — як писав «Триzub», і яка вже створила традицію влаштування щс-річного свята на її честь.

Але це місце займають Крути не одразу. В перших роках перебування нашого на еміграції подія під Крутами була рідкою темою для наших працівників пера. Життя нашої еміграції в тому часі перебувало в організаційній стадії, а цілість пережитих на Україні військових подій ще занадто була свіжою в пам'яті сучасників. Коли поминемо все те, що під свіжим вражінням крутянської трагедії писалоса на сторінках української преси в 1918 році, статтю «Ронсеваль і Крути» в ч. 88 «Української Трибуни» (1921 р.), статтю учасника бою Б. Монкевича «Крути», уміщену в 1923 р. в календарі «Червоної Калини» і передруковану з «Трибуни», то переконаємося, що до 1926 року в українській пресі мало знаходимо матеріялу, присвяченого Крутам. Крути якось одразу виходять на сторінки нашої преси в 1926 році. У восьмому річницю крутянського бою появляється на сторінках «Тризуба» «Українські Тернопілі» В. Прокоповича — широкий підход до аналізу події під Крутами, який вказує на її значіння, надає їй нову назву, а українській молоді вказує шляхи, які провадять до довершення розпочатого під Крутами чину. В тому-ж самому числі «Тризуба» зустрічаємо статтю М. Ковальського — «Крути», в якій тако-ж освітлюється й аналізується Крути і вказується на їх значіння в українській визвольній боротьбі та на їх місце в українській історії. В цьому-ж 1926 р. на сторінках «Літературно-Наукового Вістника» появилися — «Спогади про подію під Крутами» учасника бою Л. Лукасевича, а в «Студентському Віснику», присвяченому пам'яті С. Петлюри, — стаття Д. Пасічника «Крути—Париж», яку закінчується заклик: «найже для всіх українців будуть ці два місця української Голготи — Крути і Париж — вічним прикладом любови до рідного краю». В тому-ж 1926 р. (14 лютого) відбулася і перша прилюдна урочистість, якою вшановано пам'ять крутянських героїв — урочиста панахида в митрополитальному соборі у Варшаві, яку організувало варшавське українське громадянство.

В Галичині в 1926 р. серед українського пласту повстає — «Хуринь старших пластунів ім. бою під Крутами». В 1928 році свято Крут під гаслом — «Кров Крут ще раз приведе нас під Крути» — святкує Українська Студентська Громада. В 1928 році урочистою академією, організованою Т-вом б.Вояків Армії УНР зачинає святкувати пам'ять крутянських подій Париж. В 1930 році святкують їх і Подєбради, констатуючи, що «Крути показали, що віковичний спір з Московщиною не може бути розв'язаний мирним шляхом», а ще далеко перед тим улаштовує свято Крут у Празі Студентська Громада, складена з студентів емігрантів з Великої України.

Це були початки культу Крут. Сьогодні, в шістьнадцяту річницю крутянського бою, вже сама бібліографія Крут і реєстр урочистостей, їм присвячених, зайняли б багато десятків сторінок. Але ці початки культу Крут, перше його десятиліття, вже яскраво вказують на те, як легенда Крут переходить від старших до молодших, стаючи поволі святом не лише українським і не лише загально-українським, а передовсім святом української молоді, яка над могилою крутянських героїв рік річно присягає довершити недовершений під Крутами чин.

Легенду Крут, як бачимо, відновили в пам'яті батьки і сучасники бою, їх святкування розпочало українське старше покоління (Варшава) і українське воцтво—студенти. Ще еміграційна тоді Українська Студентська Громада у Варшаві, святкуючи перший раз Крутянське свято,

про крутянську подію слухала спогади згаданих уже учасників бою Б. Монкевича і Л. Лукасевича. Про аналіз бою з погляду військового довідалася тоді-ж Громада з уст ген. В. Сальського. Святкуючи Крути в наступних роках у корпорації «Запорожжя» у Варшаві, українське студентство слухало реферати своїх старших товаришів і старших громадян — А. Кмети, В. Шевченка, Г. Лазаревського. А тепер, в 16-ту річницю крутянського бою, стало вже і «Запорожжя» в святкуванні Крут на ноний шлях, постановивши дати слів наймолодшим своїм членам.

З присвяченим Крутам рефератом виступив цим разом на ширших сходах корпорації один з молодших її членів юнак Опаренко. Його короткий, але патріотичний і змістовний реферат не лише викликав загальне задоволення присутніх на святі, але був рівночасно і спробою внести щось нового в те, що до цього часу говорилося і писалося про Крути. Молодий докладчик залишив на боці як опис і аналіз крутянського бою, так і значіння його для української визвольної боротьби. Ставлячи Крути вище Тернопілів і давши уґрунтування цієї своєї тези, докладчик докладно зупинився на причинах крутянської поразки, на причинах, — як каже він, — органічних, внутрішніх, які беруть свій початок в нещасливій для України бою під Полтавою. Давши побіжну характеристику обмосковлюючої і знесилюючої Україну політики Москви, докладчик підійшов до Крут, як до виразу остаточного пробудження української національної свідомості і єдиного шляху до досягнення державної незалежності України. На закінчення свого реферату докладчик ствердив, що «шлях на Москву провадить через Крути» і що «крутянський шлях для української молоді то — шлях до перемоги».

І коли вдумався в ці слова, кинуті на цьогорічній скромній академії «Запорожжя» молодим юнаком, на думку мимоволі приходять уже згадані нами перед тим пророчи слова Старицької-Черняхівської: «крутянська могила не дасть спинитися, не дасть забути...»

Крути не дадуть заснути в безчинності, Крути будять до чину, виховують борців і дадуть перемогу.

І. Липовецький.

Купуйте білети Французької Національної Лотереї разом з Бібліотекою

Закликаємо українців — прихильників Бібліотеки ім. С. Петлюри до гуртової купівлі білетів Франц. Національної Лотереї. Половина вигри — на користь Бібліотеки, а половина поділиться між спільниками. На першу сотню фр. зложилося 13 осіб і куплено білета VII «траншу» серії X No 24783. На другу сотню фр. зложилися 21 особа і куплено білет VIII «траншу» серії S No 07609. На третю зібрану сотню фр. куплено білета VIII «траншу» серії X No 67547. На четверту зібрану сотню франків куплено білета IX «траншу» серії T № 84649, на п'яту сотню франків куплено білета X «траншу» серії H No 49830.

Крім того, на гроші, прислані групою українців з Чехословаччини, куплено два білети, обидви IX «траншу» — серії H No 38181 та серії L No 58860.

У Франції зібралася постійна група учасників, яка на кожний слідуючий білет складається на 30 фр. На ці квитки приймаються дальші зголошення.

Просимо тако-ж тих, кому доля всміхнеться при лотереї, не забути про Бібліотеку та її великі потреби.

Ген. О. Удовиченко. Ів. Рудичів.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції

— Лекція Д. Денцова в Парижі. На запрошення французького Товариства Українознавства до Франції приїздить відомий публіцист, редактор-видавець «Вістника» д-р Д. Донцов.

У середу 28 лютого с. р. відбудеться його лекція на тему «Агонія Російської імперії та Україна» в салоні G у Maison de la Mutualité, 24, rue S-t Victor, Paris 5. Про інші лекції буде оголошено пізніше.

— Свято 22 січня в Греноблі. Українська Громада та філія Товариства б. Вояків Армії УНР у Греноблі влаштували 4 лютого с. р. свято незалежності України та разом з тим обходили і пам'ять студентського куріня, що загинув під Крутами.

На святі був присутнім представник від Ліонської Громади п. Ковальчук.

Свято складалося з промов, рефератів, декламацій та співу хору. Під час перерви було влаштовано збірку на фонд Головної Еміграційної Ради. Зібрано було 97 фр.

— Збірка в Шалеті на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі переведена Мистецьким Т-вом при Громаді: п. Дусько — 25 фр., п. Мар — 15 фр., пп. Вержбицький і Мандрика по 10 фр.; по 5 фр. — пп. Г. Безносюк, Босий, Грушецький, Денисюк, Стоцький, Чистосердов, Левицький, Маклай, Ковган, Сачок, Давиденко, Бушило, Юрченко, Реган, Онишко, Живодар, Мороз, Лузяк, Колодій, Зубенко, Литвиненко, Кравець, Бацуца, Захвалин-

ський, Ємець, Шевченко, Кислиця, Готовський, Нетреба, Яременко, Хоменко, Павловський, Пашин, Усенко, Марушак, Лечук і пані Безносюк; по три фр. — Зінківський, пані Онишко, п. Шульга, Свінціцький, Бакум, Гербанівський, Татаруля і Нагорний; 2.50 фр. п. Арс. Марушак; по два фр. — пп. Корж, Троцький, Лукашевський, Кусяк, Климів, Будзь, Ф. Марушак, Дмитрук, Кузьма Марушак, Суходольський; по 1 фр. зложили приятелі наших людей в Шалеті чужинці — французи й чехи — M-mes: Dretier, Gabriel, Hureau, Nouricier, Przybylinska, Chenaud, Chenoy, Rosa. Messieurs: Tichte, Gouré, Chobert, Bonet, Boisson, Novotny, Poignet, Boutny, Remy, Joseph, David, Lecler.

Збірка в Труа на лист ч. 625: по 5 фр. — П. Кірієнко. І. Онишко, М. Лисенко, С. Бондарь, Андрієвський і Ситник.

Від членів філії Т-ва б. Вояків в Греноблі, замість квітів на могилу І. Горбатенка, по 4 фр. — І. Вонарха-Варнак, С. Одобецький, Й. Козельський, Г. Куцовол, Л. Токайло.

Збірка п. З. Різникова в Ронте Шегу на лист ч. 618: п. Луцишин — 10 фр., по 5 фр.: Різників, Стангрет, Кулінський, Кравець; по три фр.: Горний, Кособродов, Педенко, Луцький, Решетняк; по два фр.: Ф. Клека, Панченко і Букін.

Збірка в Рівном'у п. проф. Р. Іщука на лист ч. 652-341: по 5 золотих — пп. Н. і Р. Іщуки, пані Л. Шульгинова, М. Буда, Ал. Ковальський, Демидович і І. Гловацький; по два золот. — А. Геймановський, Раковський, П. Романчук, С. Куліш, і п. Підстригач — 4 золот. Інші підписи нечиткі.

У Польщі

— З життя Українського Наукового Інституту в Варшаві. 5 січня с. р. відбулося засідання правничого семінара при УНІ під головуванням директора Інституту проф. О. Летоцького.

Заслухано було реферат п. Лазаревського «Проект трудово-праповного кодексу».

В дискусіях з цього приводу брали участь п. п. Завадський, Іножарський та Соловій.

— 1 лютого с. р. відбулося засідання правничого семінара при УНІ під головуванням п. Лазаревського. Заслухано було реферат п. Лазаревського «Проект цивільного процесуального кодексу».

В дискусіях з цього приводу брали участь п. п. Галаневич, Іножарський, Миронович та Соловій.

— 26-го січня відбулися чергові збори економічного семінара, присвячені розгляду бюлетеня «Rosja Sowiecka», що видає у Варшаві відомий публіцист і економіст польський Ст. Гляс і якого завданням є давати огляд економічного і суспільного становища в ССРСР. Референтами виступили інж. С. Гловінський і Гл. Лазаревський. Перший в своєму рефераті підкреслив позитивні риси названого бюлетеня — науковий метод, вірне освітлення економічних сторін життя ССРСР, ясність викладу і багатство матеріалу, який автор подає в критичній обробці, перемагаючи труднощі, що їх ставить кожному дослідувачеві совітського життя агітаційний характер преси і фіктивність совітської статистики. Другий референт звернув головну увагу на те, що в своєму бюлетені Ст. Гляс не доцінює національного питання, висуваючи на перший план конфлікт соціяльний і вбачаючи в ньому, передовсім в конфлікті сільсько-господарчому, головну причину загострення української національної проблеми в ССРСР. Ілюструючи свою думку цілим

рядом прикладів, референт стверджує, що національний момент відіграє дуже псважну ролю в останніх подіях в ССРСР, як це стверджують і самі большевицькі вожді, заклинаючи до боротьби з «петлюрівцями», «українськими націоналістами» і т. п.

З приводу цих рефератів зав'язалися жваві дискусії, в яких взяв участь сам редактор Ст. Гляс, спеціально запрошений на це засідання семінара.

Обидва референти і пп. інж. А. Кмета, П. Денисенко, І. Липовецький, інж. М. Деревянко захищали тезу, що конфлікт національний в совітській Україні розвивається незалежно від економічних причин; що часи Непу багато спричинилися до поширення й поглиблення національної свідомости і що і за тих часів йшла національна боротьба, лише в інших формах; що поворот до політики воєнного комунізму, п'ятилітка і колективізація, збільшуючи економічний визиск України, лише загострили національну боротьбу; що влада совітська поборює не лише класових, але й національних ворогів, що яскраво виявляється в промовах і резолюціях большевицьких.

Редактор Гляс, до якого приєднався д-р Л. Чикаленко, — навпаки, висували на перше місце конфлікт економічний, що спричинився до напруження національного почуття на теренах України і інших поневолених народів ССРСР. Ст. Гляс підкреслив, що він цілком не думає негувати значіння українського національного руху, відокремлености української культури і т. ин. Вважає тільки, що в даний історичний момент на теренах совітської Росії головну ролю відіграє великий конфлікт сільсько-господарчий, що є наслідком змагання большевицької влади звести на нівець здобутки найбільшої аграрної революції, якою була революція 1917-1919 років.

Проф. Р. Смаль-Стоцький, що головував на цих зборах семінара (замість хворого керівника семінара проф. І. Шовгенова),

в кінці дебатів сформулював становище обидвох сторін і підкреслив необхідність переведення спеціальної теоретичної дискусії на цю тему.

— В клубі «Прометей» у Варшаві. 25 січня с. р. відбувся реферат проф. Варшавського Університету п. Я. Яворського на тему — «Японія, край і нарід», а 1 лютого с. р. — реферат проф. Варшавського Університету д-ра М. Кордуби на тему — «Польсько-українські відносини від X до XIII віку».

— Реферат проф. Р. Смаль-Стоцького. 4 лютого с. р. в Українському клубі у Варшаві відбувся реферат проф. Р. Смаль-Стоцького на тему — «Кількі уваг до останніх подій в міжнародній політиці».

Як особа докладчика, так і цікава та актуальна тема його доклада зібрала до помешкання клубу велику кількість слухачів.

— Святкування у Варшаві річниці бою під Крутами. 2 лютого с. р. в помешканні Українського Центрального Комітету відбулися урочисті сходи членів корпорації «Запорозжжя» та їх гостей, присвячені пам'яті крутянських героїв.

Сходи відкрив вступним словом кошовий корпорації «Запорозжжя» інж. С. Кірічок. З рефератом, присвяченим крутянському бою, виступив член корпорації п. Опаренко. Студентський хор проспівав низку пісень і закрити офіційну частину сходів співом українського національного гімну.

— Академія в Українській Станиці на честь полеглої під Крутами академічної молоді. 31 січня с. р. заходами Управи Товариства б. Вояків Армії УНР улаштовано було в станичному театрі академію на честь полеглої під Крутами 31 січня 1918 року академічної Української молоді в бою з московськими большевиками.

Поборовши немало труднощів самого різного характеру, Управа Товариства ще раз дала доказ того, що навіть в обставинах нашого злиденного життя можна з успіхом переводити діяльність над поглибленням національно-політичного виховання широких верств нашої еміграції.

Присутні на салі, яку було заповнено по береги, злилися всі в одному настрої й душею вітали над Крутами, переживали юнацький запал героїв з-під Крут, що завдячувати треба тако-ж і вмілму уложенню цікавої програми.

Свято розпочалося прекрасною промовою заступника голови Управи Товариства вояків підполк. М. Середи. Промовець дав аналізу української душі, вказуючи на ті недостачі, які були в минулому причиною неспіху наших визвольних змагань.

Тако-ж сильне вражіння зробили на присутніх декламації, які йшли по тому — пані Л. Римаренкової, панни Т. Білевичівни, панни М. Герасимчуківни та пп. С. Левченка і С. Кость-Костенка. Хор ім. Леонтовича при Товаристві вояків під добрим керівництвом п. Білецького чудово виконав цілий ряд пісень. Далі йшли виступи пані Сотникової, яка з темпераментом прекрасно виконала «Mousika proibita», «Ave Maria» та молитву з опери «Тоска», і перенесла цілу аудиторію в соняшну Італію. На закінчення чарував присутніх оксамитий баритон п. Наталенка, що виконав солову пісню «Легенда», слова С. Левченка, муз. Добровольського, а пісня «Ой крикнула лебідонька», виконана з глибоким чуттям п. Бугрим-Степовою, пролунала на салі наче останній зойк крутянської трагедії.

Оголошення п. підполк. Середи про замкнення академії наче збудило гостей від чарівного сну.

I. I.

— Український Клуб у Варшаві. 21 січня с. р. відбулися річні загальні збори членів Українського Клубу у Варшаві.

Головував на зборах полк. М. Садовський, справоздання з діяльності Клубу зложили: інж. В. Яновський та д-р М. Ковальський; акт Ревізійної Комісії зачитав ген. Змієнко. Із справоздань слідує, що в минулому році Клуб організував традиційну зустріч Нового Року, 19 вечірок, 5 рефератів, 4 концерти. Відвідувань Клуб за рік мав 1543, пересічно Клуб відвідувало 53 особи на влаштований вечір. Велика кількість рефератів, які стало відбуваються в інших українських організаціях у Варшаві, спричинилася до того, що Український Клуб улаштував більше концертів та вечірок.

Крім того, помешкання Клубу було що-дня відчинено для членів, які бажали почитати газети або провести час із знайомими. З помешкання Клубу користали й інші українські організації: студенти, хор, зібрання дітей — «дитячий клуб» і т. д.

Загальні збори однак намітили на слідуєчий рік ще ширший план діяльності. Постановлено увійти в порозуміння з іншими українськими організаціями і знайти більше, спільне помешкання; заснувати при Клубі секції: драматичну, вокально-музичну, рефератову, спортову та ін. Вирішено влаштовувати по неділях поранки для українських козаків, підтримувати дитячу школу та дитячий клуб, заохотити до відвідування Клубу українську молоддь, організувати при Клубі сталий буфет, а саме й їдальню, яка видавала б обіди, й т. д.

Проекти ці цілком реальні, коли прийняти на увагу, що варшавська українська колонія, що налічує до 3000 осіб, зрозуміє потребу мати свій осередок. При реалізації цих проєктів Клубу, Клуб міг би перетворитися в «Український Дім», мати який українській Варшаві давно пера.

— Вечірка «Запорожжа». З лютого с. р. в салях Східного Інституту у Варшаві відбулася велика вечірка корпорації «Запорожжа». Серед досить великої кількості присут-

ніх на вечірці переважала українська молодь, що надавало вечірці справжній студентський характер. Молоде наше громадянство дуже жалувало однак, що на вечірку не завітало старше громадянство. Це б підкреслило його єдність з молодшим поколінням та, з другого боку, — спричинилося б до збільшення матеріального успіху вечірки.

— З життя Відділу УЦК в Стрілкові. Відділ УЦК в Стрілкові довгий час перебував у критичному становищі з приводу непорозумінь між окремими членами Відділу та внаслідок матеріальної кризи, яка сильно відбивається на житті організації.

Однак і в цих тяжких обставинах збереглося міцне ядро Відділу, коло якого об'єднується його членство. Громадяне вирішили міцніше об'єднатися коло своєї організації і підтримувати її всіми силами, переслідуючи такі цілі: 1) взаємна самопомога шляхом внесення що-місячного національного податку, 2) оживлення національно-культурного і громадського життя.

Організація стала на добру дорогу для свого оздоровлення. Відбулися надзвичайні загальні збори членів Відділу, на яких намічено програм праці. Збори ці вивели також протест проти московської окупації України та голоду, який на нашій батьківщині організують большевики. Під час зборів переведено було збірку для голодних на Україні.

В Чехословаччині.

— Третя конференція (пленум) Головної Еміграційної Ради. 14-15 лютого с. р. за присутності численних делегатів організованої української еміграції в Європі та визначних гостей відбулася в Празі третя конференція Головної Еміграційної Ради, що була присвячена ряду важливих питань як для життя української еміграції, так і для цілої української справи взагалі.

До президії Головної Еміграційної Ради було обрано надалі: проф. О. Шульгина — голова, проф. М. Славінського — перший заступник, п. М. Шумицького — другий заступник, ген. О. Удовиченка — скарбник, п. І. Косенка — генеральний секретарь, пані З. Мірну (Прага), п. Ковальського (УЦК у Польщі), п. В. Трепке (Доп. Ком. у Румунії) — члени. До Контрольної Комісії: Г. Е. Ради обрано проф. А. Яковлева, проф. К. Мацієвича, полк. В. Філоновича.

Докладніші відомості про перебіг конференції буде вміщено в слідуючому числі «Тризуба».

— Успіх Економічно-Кооперативного Відділу УТГІ на з'їзді РСУК у Львові. На річному з'їзді Ревізійного Союзу Українських Кооперативів у Львові (РСУК) 15 січня с. р. в дискусіях забрав слово д-р інж. Є. Храпливий і закликав усіх кооператорів до масового виховання провідників кооперації на Економічно-Кооперативному відділі УТГІ. Директор РСУК посол Остап Луцький, відповідаючи від імени дирекції РСУК, так само підкреслив велике значіння Економічно-Кооперативного Відділу УТГІ в Подєбрадах та закликав до вступу на цей відділ.

В Болгарії

— З діяльності Українського Культурно-Просвітнього Товариства «Українська Громада» в Софії. На другий день минулих Різдвяних свят, 8 січня с. р., в салі Учительської Каси на площі Славейков відбулася українська вечірка на користь голодуючим на Україні. До програму вечірки входила «Бувальщина» — оперетка з піснями та танцями під режисурою п. І. Хмарина, при участі пані Генкулової, і дивертисмент.

Оперетка пройшла бездоганно. Концертний відділ склався із солових співів, декламацій, три на скрипці та танців. На

особливу згадку заслуговує 10-гилітній скрипач Острєвський, який своєю артистичною грою полонив увагу аудиторії.

— Загальні збори Української Громади в Пловдиві відбулися 1 січня с. р. Голова й секретарь Громади подали на цих зборах до демісії, яку зборами, одначе, не було прийнято. В повному довір'ї до пп. голови й секретаря збори попросили їх виконувати свої функції і надалі.

В Німеччині.

— В Українськiм Науковiм Інститутi в Берліні 26 січня с. р. відбувся виклад українською мовою д-ра М. Антоновича на тему «Дипломатична діяльність Рєпніна закордоном». 2 лютого с. р. відбувся доклад українською мовою проф. д-ра З. Кузєлі на тему «Українська народня ноша», а 9 лютого — німецькою мовою проф. А. Рудницького на тему «Українська пісня і її перерібка в українській музиці».

— 16 лютого с. р. відбувся в Інституті доклад українською мовою п. проф. А. Рудницького на тему «Сучасна українська музика».

В Литві

— «Наталка - Полтавка» в Каунасі. 7 січня с. р. в столиці Литви відбулася вистава «Наталка - Полтавка», яку влаштувало нове «Литовське-Українське Т-во любителів сцени й пісні». Вистава пройшла з великим успіхом. Декорації й гра артистів були добрі. Публіки було багато. Наталку грала п. Харченкова, Терпелиху — п. Росинська, Петра — п. Кривоніс, Миколу — п. М. Форостенко, Тетєрваковського — п. Крєховецький і Макогоненка — п. І. Форостенко. Режисував п. Крєховецький.

Намічаються ще українські спектаклі як у Каунасі, так і на провінції.

В Латвії

В Ризі 6 січня с. р. відбувся концерт латвійських і українських пісень, який закінчився балом. Концерт цей влаштувало Латвійсько-Українське Товариство, і пройшов він з великим успіхом. Публіка була вибрана і саля була повною.

З грою на бандурі і співом українських пісень виступили, між иншим, і брати Форостенки.

По концерті відбувся банкет, на якому від української колонії в Латвії з промовою виступив п. Задорожній. Після цієї промови присутніми було заспівано гімни латвійський і український.

В Канаді

— Свято 22 січня в цьому році канадійські українці відсвяткували особливо урочисто. В Торонто для влаштування свята об'єдналися всі українські групи.

— Успіх в Канаді Курсів Українознавства Української Господарської Академії. В Едмонтоні та Саскатуні 26-31 грудня відбулися українські народні з'їзди. На з'їздах виступили з докладами про Курси Українознавства УГА проф. Володимир Тимошенко та д-р Лазарович. Обидва відзивалися про них з великою похвалою. Рівно-ж де-які вчителі в дискусіях з великим захопленням вітали відкриття курсів та закликали до масового вступу до них. З'їзди ухвалили наступну резолюцію: «З'їзд признає велику вагу вищих Курсів Українознавства, заснованих Українською Господарською Академією в Подєбрадах, і припоручає українським студентам і учителям, а в першій мірі бувшим і теперішнім питомцям наших виховавчих інститутів, щоб записувалися на згадані курси та в якнайбільшій мірі користали з них». («Український Голос», ч. 2 з 10. І. 1934 р. стор. 5). Наслідком цієї акції вписалося на Курси Українознавства УГА кілька десятків

нових студентів. Орган молоді «Каменярі» вмістив дуже прихильну замітку про Курси Українознавства, в якій рівно-ж закликає молодь Канади до впису на курси. Можемо бути горді з канадійської молоді.

Українська виставка у Варшаві.

— Велика українська виставка в Інституті Пропаганди Мистецтва у Варшаві. 10 лютого с. р. у виставових салях Інституту Пропаганди Мистецтва відбулося відкриття ретроспективної виставки українського мистецтва.

Ініціатива виставки вийшла од Українського Національного Музею у Львові, а в організаційній праці взяв участь Український Науковий Інститут у Варшаві.

Відкрив виставку в імені голови ради міністрів і міністра освіти віцеміністр освіти кс. Жонголович, виголошуючи при цьому коротку промову, в якій висловив своє задоволення з приводу відкриття у Варшаві виставки українського мистецтва, та склав українському народові побажання, щоб його національне мистецтво знайшло в границях Річпосполитої умови для успішного розвитку та артистичного вислову.

На відкриття виставки прибули тако-ж представники влади, дипломатичного корпусу і численні представники польського громадянства.

Експонати на виставці займають 5 великих саль і походять із збірки Українського Національного Музею у Львові. Репрезентують вони українське мистецтво на протязі 6 століть.

На виставці представлено українське малярство, графіку, різьбу, іконографію, старі гетьманські портрети, царські воєта з 17 й 18 віків, старі килими й т. д. До цієї виставки видано люксовий каталог з передмовою п. І. Свенціцького, директора Українського Національного Музею у Львові, та поясненнями.

Виставка представляє собою без-

перечно поважну маніфестацію українського мистецтва.

В. П.

Лист до Редакції.

Високоповажаний
Пане Релактсре!

Дозвольте мені на сторінках «Тризуба», як голові зборів, на яких у Парижі було прочитано 27 січня с. р. доклад п. Мір-Якуб бея, ствердити, що кореспондент «Послѣднихъ Новостей» п. Вакар цілковито фальшиво передав зміст дебатів, що мали місце після докладу. Тенденція п. Вакара полягає в тому, щоб штучно розділити між собою промовців, характеризуючи одних, як прихильних, а других, як ворожих до порозуміння з росіянами. Між тим всі представники поневолених Москвою народів, що висловлювалися на зазначеному мітингу, кликали до боротьби з Москвою, яку вважають неминучою.

Дебати після докладу п. Мір-Якуб бея справили, очевидно, вражіння і на російські кола, і п. Мілюков у статті в «Послѣднихъ Новостяхъ» від 4 лютого с. р. повертається до них, базуючись, як на «документі», на звіті свого співробітника п. Вакара. Щоб українські читачі статті п. Мілюкова не були введені в блуд, я з особливим натиском мушу ствердити цілковите перекручення як п. Вакарсм, так слідом за ним і п. Мілюковим промови п. М. Еремієва, якому вони приписують «ціничну торгівлю», вимагаючи у них, росіян, більше, щоб одержати менше. П. Еремієв у своїй промові ствердив, як це вже знають читачі «Тризуба» з справоздання про мітинг (див. «Тризуб» ч. 4 (410) з 4. II. 1934), що росіяне ніколи нічого не давали українцям, і що все, що ми мали, ми здобували боротьбою. Цю свою думку п. Еремієв підкреслив, згадуючи історію взаємовідносин Временного Правительства та Центральної Ради і спеціально епізод з приїздом трьох російських міністрів до Києва

для порозуміння з Центральною Радою.

Про «торг з запросами» не було п. Еремієвим сказано ні слова, і оповідання про це в «Послѣднихъ Новостяхъ» являється чистою фантазією п. Вакара, яку так «зручно» використовує його шеф.

Прийміть, п. редакторе, запевнення в цілковитій до вас пошанні

О. Шульгин.

Лист із Тяндзіна.

Українське життя в китайському Тяндзіні могло б бути жвавішим, як би тут було більше свідомого елемента, а менше «малоросів», які своєю національною темнотою і некультурністю часто компромітують українське ім'я.

Немає за що дуже похвалити і свідомий український елемент. Немає у нього мужності й відваги. Залежачи часто від москалів матеріально, свідомі українці не дають належної їм відсічі.

Громада у нас, правда, є, але немає громадської роботи. Проте тут можна було б багато чого зробити. І «малороси», й чужинці цікавляться українською справою, і українська література, тако-ж і пропаганда, розходиться тут жваво. Велике вражіння на всіх зробила тут брошура «Соловецька каторга».

Добре було б тут мати літературу про Україну англійською мовою, але де її взяти. Хотіли зв'язатися з Шанхаєм, робили спроби, але зв'язатися так і не вдалося. З Харбином немає поштових зв'язків. Отак і сидимо тут, забуті Богом і людьми. У вас в Європі є Наукове Товариство ім. Шевченка, Інститут Українознавства, пресові бюро, виходять газети й журнали, а ми тут ніколи не бачимо українського друкованого слова.

Люде добрі, допоможіть, бо для української справи сьогодні потрібні свідомі люде. А звідки знати, може саме тут, на Далекому Сході, почнуться великі події, які Україні принесуть полегшу.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу — 6-9 г., суботу — 4-9 і в неділю — 1-5.

Товариство Прихильників Української Господарської Академії (ТПУГА)

Статутарна громадська організація, що ставить своїм завданням
спільними силами українських організацій, установ, корпорацій і т. п.
та поодиноких активних і свідомих громадян

утримувати власними коштами
свою

Національну Політехнику.

ТПУГА фінансує

Українську Господарську Академію (УГА)

та

Український Технично-Господарський Інститут (УТГІ) при УГА.

Ставайте в ряди будівничих Української Політехники
власними національними засобами!

Звичайні члени	платять річно ...	330.—	кор. чеських		
Члени жертводавці	»	»	100.—	»	»
Члени протектори	»	»	... 100.—	доларів.	

Адреса Товариства: Ukrajinsky Technicko-Hospodarsky Institut, Poděbrady, Tschecoslovaquie.

Гроші посилати на konto Товариства: Postovní Sporitelna, Praha, с. uctu 94.806. Zivnostenska Banka, Praha, C S R. Земельний Банк Гіпотечний, Львів.

«Життя і Знання»

подає всебічний погляд на всі ділянки науки й знання, вяснює доступним способом важні питання й таким чином творить багате джерело для доповнення й поширювання знання, для самоосвіти, для викладів і читання на голос по читальнях і в кооперативах. Він містить багато образків, які оживлюють статті та роблять їх краще зрозумілими.

«Життя і Знання» повинно знаходитися в кожній українській хаті, кожній читальні, кооперативі й освітньо-культурній установі!

Його повинні передплачувати всі, що займаються культурно-освітньою роботою в народі, передовсім наше вчителство й духовенство, й далі всі інші: адвокати, лікарі, інженери, промисловці, купці, кооператори, приватні й державні урядовці. Не потреба додавати, що всі філії й читальні «Просвіти» повинні передплачувати його обов'язково.

Умови передплати. Передплата на рік у краю та в Чехословаччині виносить 18.—зол., на 6 місяців 9.—зол., на 3 місяці 5.—зол., поодиноке число коштує 2.—зол.

Закордоном на рік — 21.—зол., на 6 місяців — 11.—

Адреса редакції й адміністрації: Львів, Ринок 10. Товариство «Просвіта». — Société «Prosvita», Léopol. Rynok 10. Pologne.

Зміст.

Париж, неділя, 25 лютого 1934 року — ст. 1. К. Ніко. Листи до земляків, ХХХ — ст. 3. І. Липовецький. Культ Крут — ст. 6. Хроніка. З життя української еміграції: — ст. 9 — 15.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.